

25. Հարցմանը Ս. Կուսին եւ պատասխանից Սի-
բյուրին էլ 197թ.—202ա:

26. Բառմուկի նվաճողներին էլ 203թ.—213ա:

27. Պատմութիւն թաւայրին փահրունի էլ 213թ.—216թ:
Աստուծոյ մէջ հին քն միայն թաւի է, 12, 16 եւ 17.
Մնացեալը աւելցուած են վերջին ստացողէն, բարբոսին
նոր ժամանակներ, այն է 1850—70: Մուրհանգրուան
մէջ էլ յիշուին 1761, 1762, 1785 թուականները իբր
օրինակ:

ՅԷԼ-ԳԼ-ԳԼ-ԳԼ-ԳԼ. 52թ. 1806ին յուլիսի 24ին
իվ որ Գարգայ մէկ ոգորմի առի սորոցը գրողին մկրտիչ
ստեփանեան բժիշկեանցա. Թաւրէժ լիւսաւայ:

53ա. 1871 ի թիւին նշյեմբերի մէկին գրեցաւ
գարլէժ:

102ա. 1875 յուլիսի 1ին:

168ա. 1875 սեպտեմբերի միւլին:

197թ. 1876 սեպտեմբերի մէկին գրեցի մկրտիչ
նն բժիշկեանցի զաւրէժ:

202ա. Աւ իս մկրտիչ ստեփանեան բժիշկեանց
գրեցի ի գաւռն բաշխումը 1859ին սեպտեմբերի 3ին:

218ա. 1866 — 1870 թուականներէն մէկերու
գեղեքեր, ինչ. 1866 թաւրիցի խոտբան, 1868 Գրիգոր
Էպս. ի այսեւութիւնը իշխածնէն, եւն:

(ՀԵՐ-ՆԱԼԷԻՆ)

Յ. Յ. ՆԵՄԵՆՈՒՆԵՆ

ԱՅԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՐԱՐԱՐԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐԻՆ ԶԱՅԱՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Նարոնի:

(ՀԵՐ-ՆԱԼԷԻՆ)

230 թ. Հայաստան ապստամբեցաւ: Արա-
բացի բնակիչք, երկրի իշխանք եւ մեծամեծները
խառնեցան, իսկ Զաքարի եւ Բար-էլ-աբաարի պե-
տերը տիրեցին սահմանակից երկրներին. սա լիւսնի
իշխանութիւնն թուրքացաւ:

Ամիրապետ Հարուն Առաքեղ նշանակեց խա-
լիգի Է. Եղիզի Բ. Մաղհադիկն կառավարիչ (Հայաս-
տանի վերայ), նորա իշխանութեան առի գնելով
հրեւոյսային Արարիոյ աւազգաւ մասն, եւս կցելով
գիւր Թարթուսին ինչ ինչ քաղաքներ. իսկուք մի-
նեցաւ մեծ գործով: Առնելով այս լաւքը երկրի
իշխանը ահաբեկ եղան եւ տեղեկացրին նորան, որ
նորա ընդ գագաթնէ հնազանդ լինել (ամիրապե-
տին), ուղարկելով նորան ընծաներ. իսկուք պա-
տասխանեց՝ «Ես մեղաւորից միայն ընծայ կ'ընդուն-
եմ»: Այս բանը սաստկացրեց նոցա դժգոհու-
թիւնը: Իսկուք հրամայեց (Տփղիսի իշխան) Խա-
հակի Բ. Խամայէլին նորա մօտ դալլ քայլից արդիհե-
տեւ նա ջանասաց, իսկուք արշաւեց նորա վերայ
եւ արդէն նորան յաղթելու մօտ էր, երբ հիւսն-
գացաւ եւ կարճ միջոցից յետոյ մեռաւ: (Նորա

մարմինը) գաղաղի մէջ տաւրեցաւ Գուսին եւ այն-
տեղ թաղեցաւ: Նորա ընկերները գրեցան, եւ
ամբողջ երկիրը տնկարգ դրութեան մէջ մնաց:

Վաղից գրեց Մուհամմադ Բ. խալիֆին նորա
հօր փախաւէն, որ պատերազմեցաւ Երանաների
եւ Խահակի հետ, մինչեւ նոցա հալածեց եւ ար-
տաքսեց (երկրից). այնուհետեւ Հայաստան բարե-
կարգ վիճակի մէջ էր:

235 թ. (Ջաֆար) Մուսափակիկը յանձնեց
իւր որդի Իբրահիմ Մուսայի Բիլլահին: Ատորիք,
Հայաստան եւ Ատրպատական, տալով նորան
քարտուղար Մուհամմադ Բ. Ալի Մալբուֆին: Միւս-
ժամանակ Մուսափակիկը հրամայեց, որ Իբրահիմ
քրիստոնեայ ընտելաներին օգնութեան կոչէ սուլ-
թանին վերաբերեալ գործերում, իսկ եկեղեցիք
աւերէ:

(237 թ.) Հայաստան ապստամբեցաւ. բաղ-
մալիս տեղացի իշխաններ եւ այլք խռովեցան
եւ տիրեցին իրանց գաւառներին: Մուսափակիկը
նշանակեց Աբու Մայիք Մուհամմադ Բ. Խաուսիին
կառավարիչ, որ գնաց իւր պաշտօնատեղը: Նորա
մահից յետոյ, որ առանց հիւանդութեան առա-
ւացաւ, Մուսափակիկը գրեց նորա որդի Խաուսիին
կառավարիչ: Գալով Հայաստան նա մեղով գրեց
հայ իշխաններին, որոնցից ոմանք պատասխանե-
ցին (նորան հնազանդելու) համաձայնութեամբ,
Բաղարատ՝ որդի Աշոտի գնաց նորա մօտ իրան
ապահովութիւն ներելու խնդրանք, քակայն
իւսուցի ուղարկեց նորան Մուսափակիկի մօտ եւ...
(պակասորդ): Խաուսիի հետ ծակատեցաւ Յովնան
որդի, ... եւ սպանեց նորան: Այն ժամանակ եր-
կիրը ապստամբեցաւ:

Մուսափակիկը ուղարկեց Բաղայ մեծին,
երբ նա Աղձնիք եկաւ, նորան ներկայացաւ Մու-
սայ Բ. Ջուրայ, որ տիրէ էլ Բիլթիսին, իրան
ապահովութիւն խնդրանք: Խալիֆին
Բաղայ կապանքների մէջ գրեց նորան եւ ուղարկեց
Մուսափակիկի մօտ: Այնուհետեւ նա գնաց Աղբակ
կոչւած գաւառը եւ պաշարեց Աշոտ որդի Համ-
զայի: Ապա ներեց նորան եւ ուղարկեց Մամուսայ,
ուր նորան զխառնեւ եւ խաշել տեց հաւարակալ
գուսն հանդէպ:

Բաղայ գրեց Խահակի Բ. Խամայէլին, որ
տիրէ էր Տիգրիսին, նորա մօտ գալ. Խալիֆին Խա-
հակ պատասխանեց, որ նա Մուլթանի հնազան-
դութիւնից գուրա եկած չէ. եթէ նա ինչք կամի,
նա ինչքով կարող է նորան օգնել, իսկ եթէ նա

Լաւ Ցափարի՛ Արաւ Արդուլաս Մուսալ Բիլ-
լահին:

Եւրաբար մատենագրերի մօտ հաղագրու է
ստեղծել մարտը Հայերի մէջ, որ առիւն է այստեղ
նաղանդը: Մարտանք եւ որ մեր պատմագիրը միւսներին
հետ համամաս վերին ստեղծանքի հառաւորաւ եւ նկար-
գրու է իսկութեց պատմութիւնը եւ Ցփարի առաւին:

Եւսայն կը կարգամ, համապայ թողմայ Արեւու-
նա վայրի թեան յայ օշ կնապարած քնուծա («Եր ընդ
գրեցար ի լեւանի իսկութայ ճոխան ստեղծ էր 188, հրաւ-
գ. Պատմութեան, Պետերբուրգ 1887): Եւսայն արեւ յիշում
է հերոսի նաեւ հայրանանք, որ պակայն սպա աղման
պատմաագ. գտարին է որդի:

ՅՅ՝ «Նանդեա Ղաւարաւ, Թիւ 5, 6, էլ 140—141: